

ВИДИ ПРЕДИКАТНИХ ЗЛОЧИНІВ У ВІТЧИЗНЯНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

ГОНЧАРУК Владислав Леонідович - аспірант Національної академії Служби безпеки України

**УДК 343.2/.7
DOI 10.32782/LAW.2020.3.17**

Постановка проблеми

Особливості легалізації (відмивання) майна, одержаному злочинним шляхом виражаються у прямій залежності від інших кримінально караних діянь. У першу чергу, це пов'язано з тим, що саме сукупність злочинних дій, охоплених категорією «легалізація (відмивання) майна», є тим засобом, який дозволяє придати відносно законного вигляду активам, попередньо одержаних у результаті вчинення інших суспільно небезпечних дій, які як у теорії, так і на практиці визначаються умовною категорією «предикатні кримінальні правопорушення»

Такий інструмент уже досить тривалий час є одним із найпоширеніших кримінальних правопорушень у силу високого рівня запиту «злочинного світу» на його використання, який фактично не обмежується теренами нашої держави.

Саме поєднання «легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом», яка згідно з Кримінальним кодексом України визначна у ст. 209, з іншими злочинними діями зумовлює його особливу суспільну небезпечність.

Аналіз останніх наукових публікацій

Проблеми кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, завжди була у центрі уваги науковців. Такий інтерес, перш за все, зумовлений наявністю прогалин у чинному Кримінальному кодексі

України, неузгодженістю окремих норм, а також необхідністю адаптації національного законодавства до світових стандартів у цій сфері.

Проблематика кримінально-правової характеристики таких діянь висвітлювалась у наукових працях таких учених, як: Ашина Д.А., Бадзана М.І., Бажанова М.І., Бауліна Ю.В., Борисова В.І., Будзана М.І., Галочки Г.В., Киричко В.М., Кухаря В.В., Мельника М.І., Сташиса В.В., Тація В.Я., Чаричанського О.О., Тулякова В.О., Тютюгіна В.І., Ховранюка М.І. та багатьох інших. Однак, більшість фахівців, досліджуючи теоретичні та прикладні аспекти кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 209 КК України, лишили поза увагою проблематику нормативного закріплення категорії «предикатне кримінальне правопорушення (злочин)», а також їх видів. Зазначене обумовлює актуальність та вибір теми наукової праці.

Метою статті є визначення кола предикатних кримінальних правопорушень та формування авторського підходу до їх класифікації.

Виклад основного матеріалу

Попередньо отримані результати дослідження дають можливість зазначити, що чинна редакція ст. 209 КК України закріплює саме юридичну конструкцію, сутнісна характеристика якої вказує на те, що вчиненню легалізації (відмивання) майна,

мають передувати будь-які кримінально карані дії, котрі прямо або опосередковано призводять на незаконного його надбання. Саме під такою конструкцією ми розуміємо дефініцію «предикатний злочин».

Слід погодитися з думкою вчених теоретиків кримінального права про те, що така законодавча конструкція не пов'язана з окремим «пам'ятником кримінального права» та є продуктом достатньо довгого періоду еволюції законодавства [1].

Аналізуючи вітчизняний закон про кримінальну відповідальність слід зазначити, що його положеннями закріплені достатньо велика кількість різних складів кримінальних правопорушень, котрі, на нашу думку, так чи інакше можуть прямо чи опосередковано призвести до повного або частково незаконного набуття майна. Звідси постає питання, у яких саме з криміналізованих чинним законодавством діянь зустрічається така юридична конструкція, а також чи всі такі злочинні дії є предикатними у розумінні чинного Кримінального кодексу України.

У наукових колах до переліку складів кримінального правопорушення (злочину), який містить конструкцію предикатного злочину цілком правильно віднесено умисне вбивство [2]. Зазначена теза, на наш погляд, підтверджується на прикладі двох його кваліфікуючих ознак: по-перше, це вбивство з корисливих мотивів (п. 6 ч. 2 ст. 115 ККУ), а по-друге, це вбивство з метою приховати інше кримінальне правопорушення або полегшити його вчинення (п. 9 ч. 2 ст. 115 ККУ).

Оцінюючи їх за об'єктивною стороною, вважаємо за доцільне одразу вказати на наявність принципової розбіжності між ними. Якщо така суспільно небезпечна дія як вбивство з корисливих мотивів, з одного боку, закріплене в положеннях законодавства як окремих складів злочину, з другого боку, передбачає наявність кількох злочинних дій, одне з яких передує іншому, а з третього – зв'язок цих дій передбачає економічну вигоду у формі набуття майна, то другому злочину (п. 9 ч. 2 ст. 115 ККУ) із перерахованих властивостей остання складова не властива.

На наше переконання, фактичні обставини вчинення вбивства на замовлення (п. 11 ч. 2 ст. 115 ККУ) також дають можливість розглядати в його змісті конструкцію предикатного злочину. Разом з тим, вважаємо, що особливістю даного кримінального правопорушення є те, що воно може передбачати отримання економічної вигоди за виконання такого замовлення, однак така винагорода має необов'язковий характер, адже її може і не бути.

Вважаємо, що наведені вище приклади засвідчують те, що фактор набуття економічної вигоди в результаті вчинення суспільно небезпечної дії, яка є злочином, є визначальним для розмежування цих груп предикатних конструкцій, які за законами формальної логіки співвідносяться як загальне та часткове.

Не відносяться до конструкції предикатних злочинів склади кримінальних правопорушень умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони та у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (ст. 118 ККУ). Ашин Д.А. досліджуючи аналогічні групи складів злочину, цілком слушно вказав, що в цьому випадку хоча закон і має вказівку на іншу небезпечну дію, однак така поведінка не має жодного стосунку до основного кримінального правопорушення та є протилежним йому [2]. Більше того, на підтвердження цієї тези зазначимо, що такі дії з точки зору вітчизняного кримінального законодавства розглядаються як обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння (ст. 43 ККУ), а відтак їх необхідно розглядати саме як суспільно небезпечні дії.

Очевидним є те, що з конструкцією предикатного злочину пов'язані кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності (Розділ VII ККУ).

У контексті кримінально-правової оцінки цієї групи злочинних дій розпочнемо зі складу злочину, передбаченого ст. 209 КК України «Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом». У межах предмету дослідження зазначимо, що у теорії кримінального права обґрунтовано положення, згідно з яким

конкретний злочинний спосіб, за допомогою якого незаконно одержано майно може виражатися у тому чи іншому кримінальному правопорушенні проти власності, одержання хабаря, вбивство з корисливих мотивів, незаконне виготовлення підакцизних товарів тощо [3].

У доповнення до зазначеного окремі фахівці до такого переліку також відносять контрабанду, шахрайство з фінансовими ресурсами, ухилення від сплати податків, незаконне полювання, незаконне використання товарного знака, ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів тощо, у цілому резюмуючи, що конкретний злочинний спосіб, за допомогою якого здобуто таке майно, на кваліфікацію злочину за ст. 209 КК України не впливає [4].

Разом з тим, у 2010 році на підставі змін Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» [5] у редакції ст. 209 КК України було реалізовано, на нашу думку, достатньо дискусійну ідею обмеження кола діянь як джерела «брудних» доходів, а саме: 1) з кола предикатних були виключені діяння, за які згідно з ККУ передбачено основне покарання, менш суворе, ніж позбавлення волі, крім основного покарання у вигляді штрафу, розмір якого дорівнює або є меншим ніж три тисячі «нмдг»; 2) як предикатні злочини не визначалися ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 ККУ) і ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст. 212-1) – незалежно від того, за якою частиною цих статей кваліфіковане те чи інше діяння та яке покарання встановлено за його вчинення [3].

Опрацьовуючи цю тематику саме такого висновку дійшли у своїх працях В.М. Киричко, В.Я. Тацій, О.І. Перепелиця [6]. О.О. Чаричанський, розвиваючи ці положення, вказав також на те, що оскільки при легалізації особа намагається надати злочинним доходам правомірний вигляд, а при вчиненні діянь, передбачених ст. ст.

207 (від *Авт.* – нині декриміналізоване), 212 КК України, їх предмети мають абсолютно законне походження, і тому об'єктивно не можуть бути одержаними злочинним шляхом [7, с. 67].

Хоча вищевказаний підхід відповідав чинній редакції закону на той час, однак з таким висновком ми категорично не погоджуємось, зважаючи на кілька аспектів. По-перше, ці суспільно небезпечні дії є злочинами, а по-друге, вчинення таких злочинних дій, врешті-решт, дає можливість отримати економічну вигоду в порушення встановленого законом порядку, який згідно із законодавством є злочинним. Саме тому ми вважаємо безпідставним невизнання предикатними злочинами кримінальні правопорушення, відповідальність за які передбачена ст. 212 та ст. 212-1 КК України.

Що стосується решти діянь, виключених з кола предикатних злочинів, зазначимо, що частину національного законодавства складають такі міжнародні акти як: Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом [8], Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму [9], ратифікована Верховною Радою України [10], аналіз яких дає можливість дійти висновку, що нормативні положення зазначених документів складають головну джерельну базу впровадження світових стандартів у сфері боротьби з відмиванням «брудних» доходів та фінансування тероризму, котрі спрямовані на попередження, недопущення й припинення використання фінансових систем світу для відмивання таких доходів у межах взятих Україною на себе міжнародних зобов'язань.

Саме в положеннях цих нормативних актів, вважаємо цілком правильно, визначено єдиний підхід до визначення поняття *«предикатний злочин»*, який означає саме ***будь-який злочин, у результаті якого виникли доходи, що можуть стати предметом злочину, зазначених у статтях цих Конвенцій*** (Злочин з відмивання грошей).

У цьому контексті слід також відзначити Постанову Пленуму Верховного Суду України [11], яка винесена була саме з метою правильного й однакового застосування судами законодавства про відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та у зв'язку з питаннями, що виникали у судовій практиці під час розгляду цієї категорії справ, положення якої, на наше переконання, не втратили своєї актуальності в силу того, що нею було визначено саме загальні підходи до розуміння категорії предикатного злочину. По-перше, цією постановою роз'яснено, що таким злочином може бути діяння, яке згідно з Кримінальним кодексом є злочином і за яке відповідною статтею (частиною статті) цього Кодексу передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не менше трьох років [11], з чим ми цілком погоджуємось, адже санкція статті 209 КК України передбачає як мінімальне покарання – позбавлення волі на строк від трьох років. По-друге, діяння, яке визначається злочином згідно з кримінальним законодавством іншої держави, якщо й КК України за таке саме діяння передбачена кримінальна відповідальність у виді позбавлення волі на строк не менше трьох років [11], з чим ми також згодні, адже вказане цілком відповідає законодавчим положенням про підстави кримінальної відповідальності (ст. 2 ККУ) та законодавству України про кримінальну відповідальність (ст. 3 ККУ).

Як підтвердження правильності отриманих результатів аналізу, слід вказати, що саме такий підхід був реалізований із прийняттям Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [12], який діяв до прийняття нової редакції Закону від 06.12.2019 № 361-ІХ [13], саме положеннями якого було впроваджено нові стандарти FATF, які у порівнянні з попередніми Рекомендаціями [14] посилили вимоги до національних систем протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

Досліджуючи цю проблематику, М.І. Бадзан в цілому підкреслив, що вказаними законодавчими змінами було розширено перелік предикатних злочинів [15]. Погоджуючись з цим, слід додати, що впровадження міжнародних положень щодо визначення категорії «предикатний злочин» дозволили відійти від раніше чинного дискусійного положення щодо обмеження кола діянь як джерела злочинного способу отримання майна.

Незважаючи на те, що чинні редакції ст. 209 КК України, а також Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення» [16] не дають законодавчого визначення поняття «предикатний злочин», чинна редакція складу злочину «легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом» не містить жодного посилання на будь-які винятки із загальної юридичної конструкції предикатного кримінального правопорушення.

Вбачаємо за можливе зазначити, що кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, як правило, є основними джерелами злочинного походження майна. Утім, особливості реалізації державної політики щодо гуманізації відповідальності в цій сфері [17] спонукають звернути увагу на ті з них, котрі пов'язані з переміщенням через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від нього певних предметів, насамперед визначених родовими ознаками у положеннях ст. 201 КК України. Справа в тому, що із набуттям чинності Закону України від 15.11.2011 № 4025-VI відбулася часткова декриміналізація такого предмета контрабанди, як товар.

Г.В. Галочка вважає, що зазначена часткова декриміналізація діяння, передбаченого ст. 201 КК України, суттєво спростила процедуру притягнення до відповідальності винних осіб та конфіскації предметів правопорушення в дохід держави [18]. Вважаємо, що з таким висновком можливо погодитися лише частково. З одного боку, декриміналізація «товарної» контрабанди,

на наш погляд, дійсно можна розглядати як дієвий інструмент достатньо швидкого наповнення Державного бюджету від надходжень з реалізації предметів правопорушення за результатами розгляду судами в адміністративному порядку протоколів про порушення митних правил порушень (ст. 482 МК України) [19].

Однак, з іншого боку, теза науковця про спрощення процедури притягнення винних осіб за вчинення таких дій до відповідальності є достатньо дискусійною з кількох причин.

По-перше, адміністративну відповідальність не можна вважати тотожною кримінальній з огляду на ступінь негативних наслідків, які винна особа зобов'язана понести за вчинені умисні дії, заборонені законом.

По-друге, здійснення кримінального судочинства передбачає втілення державної політики у сфері суспільних відносин щодо забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань (ст. 1) [20]. Саме для забезпечення реалізації цього завдання вітчизняне кримінальне законодавство визначає, які суспільно небезпечні дії є кримінальними правопорушеннями (злочинами). Адміністративне ж судочинство покликане реалізовувати таку державну політику щодо правопорушень, які за своїм характером не тягнуть за собою відповідальність відповідно до КК України (ст. 9 КУпАП) [21], інакше кажучи, протиправних діянь, рівень суспільної небезпеки яких менший.

По-третє, критика строків досудового розслідування, яка власне і стала рушійною силою для прийняття рішення щодо декриміналізації «товарної контрабанди», на наше переконання, не в повній мірі врахує комплексний характер завдань кримінального судочинства щодо забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду кримінальних проваджень з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру

своєї вини, жоден невинуватий не був обвинуваний або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (ст. 2) [22]. Завдання провадження у справах про адміністративні правопорушення дещо схожі і полягають у своєчасному, всебічному, повному і об'єктивному з'ясуванні обставин кожної справи, вирішенні її в точній відповідності з законом, забезпеченні виконання винесеної постанови, а також виявленні причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобіганні правопорушенням, вихованні громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності (ст. 245 КУпАП) [23]. Однак санкція статті ст. 482 МК України, як і інших правопорушень, визначених Главою 68 МК України, передбачає лише накладення штрафу, конфіскацію товарів, безпосередніх предметів порушення митних правил та лишає поза увагою заходи дієвого впливу на осіб, які вчинили суспільно небезпечну дію, обов'язок зазнати негативні наслідки, які відповідали б рівню суспільної небезпеки та в міру своєї вини. В.В. Кухар, предметно досліджуючи цю проблематику цілком слушно вказав, що негативними наслідками декриміналізації діяння щодо переміщення товарів через кордон призвели, з одного боку, до збільшення чисельності та активації угруповань та окремих осіб, які спеціалізуються на цьому виді протиправної діяльності, а з іншого – до зниження рівня протидії зазначеним діянням, оскільки проведення оперативно-розшукової діяльності в такому разі Законом заборонено [24]. Підтримуючи висновки автора, вважаємо, що заходи кримінально правового впливу відповідатимуть рівню суспільної небезпеки вищевказаного діяння та сприятимуть підвищенню результативності в протидії цьому негативному явищу.

По-четверте, загальновідомим є те, що саме рівень суспільної небезпеки є тим критерієм оцінки протиправних дій для їх розмежування за видами відповідальності. Зважаючи на те, що рівень суспільної небезпе-

ки т.зв. «товарної» контрабанди лишається достатньо високим, а в основу законодавчої ініціативи її декриміналізації було покладено державно-політичне рішення щодо забезпечення можливості отримання позитивного економічного ефекту від додаткових грошових надходжень до Державного бюджету України в межах заходів із гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності, на хибність чого у своєму дослідженні також вказав В.В. Кухар, який у своєму науковому доробку врахував також і іноземний досвід країн ЄС [24].

Розгляд цього питання в межах нашого предмету дослідження, а також отримані результати дають підстави говорити про доцільність відновлення кримінальної відповідальності за вищевказане діяння, наразі, з урахуванням рівня суспільної небезпечності воно не належить до категорії предикатних злочинів лише з формальних підстав, адже саме кримінальні правопорушення можуть розглядатися в межах даної дефініції.

Продовжуючи розгляд питання щодо віднесення кримінальних правопорушень до категорії предикатних злочинів, пов'язаних з отриманням економічної вигоди, інакше кажучи, вчинення яких є або може стати джерелом незаконного отримання майна, беручи за основу саме цей критерій розподілу, в першу чергу, до його кола ми відносимо наступні злочинні діяння, не відступаючи від законодавчого підходу їх класифікації за родовим об'єктом:

1) кримінальні правопорушення проти власності (Розділ VI ККУ);

2) кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (Розділ XVII ККУ);

3) кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України (Розділ I ККУ), зокрема: «Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України» (ст. 110-2 ККУ);

4) кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності (Розділ VII ККУ);

5) кримінальні правопорушення проти громадської безпеки (Розділ IX ККУ), зокрема: «Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній» (ст. 255 ККУ), «Встановлення або поширення злочинного впливу» (ст. 255-1 ККУ), «Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності» (ст. 256 ККУ), «Бандитизм» (ст. 257 ККУ), «Терористичний акт» (ст. 258 ККУ), «Створення терористичної групи чи терористичної організації» (ст. 258-3 ККУ), «Сприяння терористичному акту» (ст. 258-4 ККУ), «Фінансування тероризму» (ст. 258-5 ККУ) та ін.;

6) кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (Розділ XIII ККУ), а саме: «Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів» (ст. 305 ККУ), «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» (ст. 307 ККУ), «Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем» (ст. 312 ККУ), «Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням» (ст. 313 ККУ), «Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів» (ст. 318 ККУ), «Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів» (ст. 320 ККУ), «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруй-

них чи сильнодіючих лікарських засобів» (ст. 321 ККУ), «Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів» (ст. 321-1).

Не вдаючись до загальної кримінально-правової оцінки перерахованих кримінальних правопорушень, з огляду на предмет нашого дослідження зазначимо лише те, що згрупувати їх за даним критерієм розподілу, а також викласти дані в такому порядку стало можливим, зважаючи на отримані результати опитування, а також на пряму вказівку закону на можливість збуту як складової об'єктивної сторони злочину, а також сутнісна їх характеристика, яка передбачає корисливий мотив та можливість отримання злочинної економічної вигоди як суспільно небезпечний наслідок вчинення таких діянь.

Застосовуючи аналогічний підхід умовного групування до їх кола можуть бути віднесені і інші злочинні дій, родовим об'єктом посягання яких є: основи національної безпеки (Розділ I ККУ), життя та здоров'я особи (Розділ II ККУ), воля, честь та гідність (Розділ III ККУ), виборчі, трудові та інші особистісні права і свободи людини і громадянина (Розділ V ККУ), довкілля (Розділ VIII ККУ), безпека руху та експлуатація транспорту (Розділ XI ККУ), сфера охорони державної таємниці та недоторканість державних кордонів (Розділ XIV ККУ), авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування (Розділ XV ККУ), сфера використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (Розділ XVI ККУ), правосуддя (Розділ XVIII ККУ), встановлений порядок несення військової служби (Розділ XIX ККУ), мир, безпека людства та міжнародний правопорядок (Розділ XX ККУ).

Зазначимо також, що отримані результати анкетування дали можливість визначити, що за безпосереднім об'єктом злочинного посягання, вищевказаний перелік може бути доповнений кримінальними правопорушеннями, пов'язаними і з незаконним обігом зброї, наприклад, контрабанда зброї (ст. 201 ККУ), фінансування не передбачених законом воєнізованих або

збройних формувань, постачання їм зброї, боєприпасів, вибухових речовин чи військової техніки» (ч. 3 ст. 260 ККУ) тощо. Зважаючи на те, що чинний КК України не визначає його як окремий родовий об'єкт злочинного діяння, тому групу цих кримінальних правопорушень ми розглядаємо відокремлено умовно. Разом з цим, наукове дослідження питання доцільності внесення відповідних змін до кримінального законодавства виходить за межі предмету нашого дослідження.

Отримані результати, на нашу думку, дають можливість з'ясувати, які саме злочинні діяння зумовлюють отримання незаконної економічної вигоди у формі певного майна. Тому дії з подальшого імітування законності джерел походження таких активів й подальше використання в цивільно-правових відносинах необхідно кваліфікувати за ст. 209 КК України.

З'ясовуючи питання про можливості віднесення до категорії «предикатний злочин» або «предикатне кримінальне правопорушення», які ми у своєму дослідженні ми розглядаємо як тотожні, інших злочинних діянь, юридична техніка закріплення яких у кримінальному законодавстві передбачає використання конструкцію предикатного діяння (наприклад п. 9 ч. 2 ст. 115 ККУ), варто зазначити наступне.

Редакція диспозиції ст. 209 КК України містить пряму вказівку на конкретний предмет злочину, під яким у теорії кримінального права розуміють «будь-які речі матеріального світу, із певними властивостями яких кримінальний закон пов'язує наявність у діях особи конкретного злочину» [25]. Саме такі властивості й визначатимуть його фізичні (*майно*) та юридичні ознаки (*злочинний спосіб його отримання*) [7, с. 53].

Ми вбачаємо за можливе погодитись із вищевказаним, а тому слід дійти висновку, що фактична відсутність, по-перше, дій, спрямованих за метою на незаконне отримання економічної вигоди, а по-друге, ознак у закріплених конструкціях предикатних діянь у диспозиціях статей КК України, не дозволяє розглядати такі кримінальні правопорушення як предикатні.

Достатньо великий перелік визначеного нами кола предикатних кримінальних правопорушень спонукає до їх класифікації для зручності в подальшому науковому дослідженні.

Отримані результати аналізу дають можливість формалізувати їх види за наступними критеріями розподілу:

- за зв'язком предикатного кримінального правопорушення з основним складом злочинної дії: злочинні діяння, спрямовані на виникнення незаконного майна (наприклад ст.ст. 201, 204, 257, 258, ч. 3 ст. 267-1, Розділ XVII ККУ та ін.); ті, які описують предмет злочину (наприклад ст. 198 ККУ);

- за зв'язком суспільно небезпечного наслідку вчиненого кримінального правопорушення з виникненням майна, що може стати предметом злочину: предикатні кримінальні правопорушення (наприклад, ст. 258-4, Розділ XVII ККУ та ін.) та злочини з предикатною конструкцією об'єктивної сторони складу злочину (наприклад, п. 9 ч. 2 ст. 115, ст.ст. 345, 345-1, 350 ККУ та ін.);

- за об'єктом кримінального правопорушення: злочинні діяння, які посягають на соціальні цінності (родовий об'єкт) (наприклад, ст. 110-2, 201, 305 ККУ та ін.) та ті, що посягають на соціальні цінності, визначені індивідуальними ознаками (безпосередній об'єкт) (наприклад, ч. 3 ст. 260 ККУ та ін.);

- за спрямованістю злочинного умислу: кримінальні правопорушення з корисливою метою (наприклад, Розділи VII, XVII ККУ та ін.) та ті, які спрямовані на приховування інших злочинних дій або полегшення його вчинення (наприклад, п. 9 ч. 2 ст. 115 ККУ);

- за ступенем зв'язку з предметом кримінального правопорушення: ті, які описують предмет злочинного діяння (наприклад, ст.ст. 198, 204, 307 ККУ та ін.), а також злочинні діяння, які характеризують рівень його суспільної небезпеки (наприклад, ч. 3 ст. 267-1, ч. 2 ст. 310, ч.2 ст. 311 ККУ та ін.).

Висновки

Проведеним дослідженням з'ясовано, що Кримінальний кодекс України закріплює склади кримінальних правопорушень, об'єктивна сторона вчинення яких

передбачає посилання на конструкцію предикатного діяння. З точки зору нормативно закріплених підходів у вітчизняному кримінальному законодавстві, дефініція «предикатне кримінальне правопорушення» охоплює відносну частину з їх сукупності, яка закріплена саме у кримінальному законодавстві держави. Інші суспільно небезпечні дії можуть бути віднесені до категорії предикатних кримінальних правопорушень лише після криміналізації таких діянь.

Згідно з визначеним вітчизняним законом про кримінальну відповідальність групування злочинних діянь, предикатні кримінальні правопорушення можуть бути розмежовані за родовим та безпосереднім об'єктом злочинного посягання. Згідно з авторським підходом до їх класифікації, до їх кола не відноситимуться злочини з предикатною конструкцією об'єктивної сторони складу злочину, а також ті, котрі спрямовані на приховування інших злочинних дій або полегшення його вчинення. В основі відмежування злочинних діянь від категорії «предикатне кримінальне правопорушення» лежить відсутність обов'язкових ознак предмету злочинного діяння, а саме: речі матеріального світу, із властивостями яких КК України пов'язує наявність у діях особи конкретного складу кримінального правопорушення. Зазначене положення пов'язано також і з фактичною відсутністю дій, спрямованих за метою на незаконне отримання економічної вигоди, а також посилань на необхідні ознаки у закріплених конструкціях предикатних діянь.

Література

1. Ашин Д.А. Ретроспективный анализ конструкции предикатных преступлений в уголовном праве России. / Д.А. Ашин // Актуальные проблемы Российского права. – 2009. № 4. – С. 250-261.

2. Ашин Д.А. Виды предикатных преступлений в уголовном праве России // Актуальные проблемы российского права. 2010. № 3. – С. 251-261.

3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за

ред. М.І. Мельника, М.І. Ховранюка. – 9-те вид. переробл. та допов. – К. : Юридична думка, 2012. – 1316 с.

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024/206.php>.

5. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» : Закон України від 18.05.2010 № 2258-VI – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2258-17> (втратив чинність).

6. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. ; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 608 с.

7. Чаричанський О.О. Підстави кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, за Кримінальним кодексом України : дис. канд. юр. наук : 12.00.08 / . – Харків, 2004. – 205 с.

8. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом Конвенція, Міжнародний документ від 08.11.1990, ідентифікатор 995_029 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_029.

9. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму : Конвенція, Міжнародний документ від 16.05.2005, ідентифікатор 994_948 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_948.

10. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму : Закон України від 17.11.2010 № 2698-VI (сз змінами, внесеними згідно із Законом № 361-IX (361-20) від 06.12.2019) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2698-17#Text/>.

11. Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.04.2005 № 5 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-05>.

12. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення : Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18#Text>.

13. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n880>.

14. Про Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) : Постанова Кабінету Міністрів України і Національного Банку України від 28.08.2011 № 1124. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1124-2001-%D0%BF#Text>.

15. Бадзан М.І. Основні етапи формування національної системи боротьби з відмиванням злочинних доходів / М.І. Бадзан – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=1127>.

16. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n880>.

17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності : Закон України від 15.11.2011 № 4025-VI – [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-VI#Text>.

18. Галочка Г.В. Декриміналізація «товарної» контрабанди одне з основних завдань реформування діяльності митної служби України / Г.В. Галочка // Митна безпека. – 2010. – № 2. Серія «Право». — С. 51–54.

19. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.

20. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20010405> (перша редакція — прийняття від 05.04.2001).

21. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1-212-24) : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#n60>.

22. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

23. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 213-330) : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#n60>.

24. Кухар В.В. Декриміналізація «товарної» контрабанди : теорія та практика / В.В. Кухар // Університетські наукові записки, 2013, № 3 (47) – с. 408-412.

25. Кримінальне право України: Загальна частина : Підручник / За заг. ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Харків: 1998. – С. 78

Недоліки функціонування кримінально-правового регулювання суспільних відносин щодо притягнення до відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, а також інших такого роду суспільно небезпечних діянь, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) майна, одержаного внаслідок злочинним шляхом, в достатній

мірі ускладнюють діяльність компетентних органів з виконання завдань кримінального судочинства. Саме такий зв'язок легалізації (відмивання) майна з іншими предикатними кримінальними правопорушеннями значною мірою зумовлює її суспільну небезпечність. Відповідно, наукове дослідження сукупності таких діянь вимагає пошуку підходів до їх типізації для напрацювання пропозицій для нормативного закріплення категорії «предикатний злочин» у вітчизняному кримінальному законодавстві.

Метою статті є вироблення наукового обґрунтування до визначення кола предикатних кримінальних правопорушень, а також підходу до їх класифікації.

Наукова новизна дослідження пов'язана із подальшим розвитком наукової думки щодо дефініції «предикатне кримінальне правопорушення» та типізації діянь, віднесених до цієї категорії.

На підставі критичного аналізу норм вітчизняного кримінального законодавства набули розвитку нормативно-правові положення щодо злочинних діянь у сфері господарської діяльності. Сформовано авторське бачення до наукового доробку в цій сфері, а також щодо визначення кола предикатних кримінальних правопорушень, критеріїв їх розмежування на види, у тому числі й щодо відмежування предикатних злочинів від інших протиправних дій.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що сучасні світові підходи з питань регулювання суспільних відносин з притягнення до кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, у зв'язку із внесенням відповідних змін до вітчизняного законодавства в цій сфері, вплинули на зміну раніше наявних підходів як до тлумачення самої категорії «предикатний злочин», так і визначення кола кримінальних правопорушень, які можуть бути віднесені до цієї дефініції. Однак питання класифікації таких діянь поки що не знайшло достатнього висвітлення в сучасному науковому доробку.

Подальше вдосконалення вітчизняного кримінального законодавства в цій сфері має враховувати чинний Кримінальний кодекс України, закріплювати достатньо велику кількість складів кримінальних правопорушень, об'єктивна сторона вчинення яких передбачає посилення

на конструкцію предикатного діяння. З точки зору нормативно закріплених підходів у вітчизняному кримінальному законодавстві, дефініція «предикатне кримінальне правопорушення» охоплює лише відносну частину з їх сукупності, за умови їх криміналізації. Предикатні кримінальні правопорушення можуть бути розмежовані за родовим та безпосереднім об'єктом злочинного посягання. Авторський підхід до їх класифікації ґрунтується на співвідношенні фізичних і юридичних ознак предмету злочину за ст. 209 КК України зі складами інших кримінальних правопорушень, які або закріплюють конструкцію предикатного діяння у диспозиції статті КК України, або ж спрямовані на незаконне отримання економічної вигоди.

Ключові слова: предикатний злочин, легалізація (відмивання) майна, суспільно небезпечні дії, види, класифікація.

TYPES OF PREDICATE CRIMES IN THE DOMESTIC IN CRIMINAL LEGISLATION

Disadvantages of the functioning of criminal law regulation of public relations to prosecute for criminal offenses in the field of economic activity, as well as other such socially dangerous acts related to the legalization (laundering) of property obtained as a result of criminal proceedings, sufficiently complicate activities competent authorities for the performance of criminal proceedings. It is this connection of legalization (laundering) of property with other predicate criminal offenses that largely determines its social danger. Accordingly, the scientific study of the totality of such acts requires the search for approaches to their typification for developing proposals for the normative consolidation of the category of «predicate crime» in the domestic criminal law.

The purpose of the article is to develop a scientific justification for determining the range of predicate criminal offenses, as well as an approach to their classification.

The scientific novelty of the study is related to the further development of scientific thought on the definition of «predicate criminal offense» and the typification of acts belonging to this category.

Moreover the normative-legal provisions concerning criminal acts in the field of economic activity have been developed based on the basis of the critical analysis of norms of the domestic criminal legislation. The author's vision to the scientific achievements in this area has been formed, as well as to determine the range of predicate criminal offenses, the criteria for their differentiation into types, including the separation of predicate crimes from other illegal actions.

Conclusions. *Summing up, we note that modern global approaches to the regulation of public relations to prosecute for legalization (laundering) of property obtained by criminal means, in connection with the relevant changes in domestic legislation in this area, have influenced the change of existing approaches as to the interpretation of the category of «predicate crime» and the definition of the range of criminal offenses that can be attributed to this definition. However, the question of classification of such acts has not yet found sufficient coverage in the existing scientific achievements.*

Further improvement of domestic criminal legislation in this area should take into account the current Criminal Code of Ukraine establishes a large number of criminal offenses, the objective side of which involves reference to the construction of the predicate act. From the point of view of normatively fixed approaches in the domestic criminal legislation, the definition of «predicate criminal offense» covers only a relative part of their totality if they are criminalized. Predicate criminal offenses can be distinguished by generic and direct object of criminal encroachment. The author's approach to their classification is based on the ratio of physical and legal characteristics of the subject of the crime under Art. 209 of the Criminal Code of Ukraine with the composition of other criminal offenses, which either enshrine the construction of the predicate act in the disposition of the article of the Criminal Code of Ukraine or are aimed at illegally obtaining economic benefits.

Key words: *predicate crime, legalization (laundering) of property, socially dangerous actions, types, classification.*